

Sygn. akt II AKa 7/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lutego 2016r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie

Przewodniczący: SSA - Marzanna A. Piekarska-Drażek

Sędziowie: SA - Dorota Tyrała

SA - Rafał Kaniok (spr.)

Protokolant - st. sekr. sąd. Marzena Brzozowska

przy udziale Prokuratora Jacka Pergałowskiego

po rozpoznaniu w dniu 17 lutego 2016 r.

sprawy A. S. z d. S. ur. (...) w Ż. córki M. i E. z d. K.

oskarżonej z art. 310 § 3 k.k. w zb. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11§ 2 k.k. oraz z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonej

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 30 września 2015 r. sygn. akt XII K 90/15

I. zmienia wyrok w zaskarżonej części w ten sposób, że:

- 1. uchyla orzeczenie o karze łącznej pozbawienia wolności wymierzonej oskarżonej A. S. w pkt III wyroku,*
- 2. karę pozbawienia wolności wymierzoną oskarżonej w pkt I wyroku obniża do 1 (jednego) roku i 8 (ośmiu) miesięcy oraz przyjmuje, że podstawę wymiaru tej kary stanowią przepisy art. 310 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. w zw. z art. 60 § 1 i § 6 pkt 2) k.k.;*

II. utrzymuje w mocy wyrok w pozostałej zaskarżonej części;

III. na podstawie art. 85 k.k. i 86 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym przed 1 lipca 2015 r. w zw. z art. 4 § 1 k.k. orzeczone wobec oskarżonej kary pozbawienia wolności łączy i wymierza jej karę łączną 1 (jednego) roku i 8 (ośmiu) miesięcy pozbawienia wolności;

IV. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. K. P. – Kancelaria Adwokacka w W. kwotę 738 zł, obejmującą 23% VAT, tytułem wynagrodzenia za obronę z urzędu w postępowaniu odwoławczym;

V. zwalnia oskarżoną od ponoszenia kosztów sądowych w sprawie, obciążając nimi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

A. S. została oskarżona o to, że:

I. w dniu 18 lutego 2013 r. w W. woj. (...) działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, podczas zawierania umowy pożyczki gotówkowej (...) doprowadziła do niekorzystnego rozporządzenia mieniem (...) Sp. z o.o. z siedzibą w K. w wysokości 1174 zł poprzez wprowadzenie w błąd pracownika powyższej spółki co do swojej tożsamości oraz zamiaru i możliwości spłaty zaciągniętej pożyczki w ten sposób, że posłużyła się kopią należącego do E. P. dowodu osobistego nr (...) i następnie podrobiła dokument wekslowy w ten sposób, że złożyła jako wystawca na dokumencie weksla podrobiony podpis E. P., czym doprowadziła do niekorzystnego rozporządzenia mieniem (...) Sp. z o.o. w kwocie 1174 zł

tj. o czyn z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 310 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

II. w dniu 3 stycznia 2013 r. w Ż. woj. (...) działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej doprowadziła do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w postaci pieniędzy w kwocie 5 000 zł (...) Bank SA poprzez wprowadzenie w błąd pracownika w/wym. przedsiębiorstwa co do zamiaru i możliwości spłaty zaciągniętej pożyczki w ten sposób, że przedłożyła w biurze pośrednictwa kredytowego M. M. w Ż. podając się za E. P. uprzednio przez nią przygotowanego poświadczające nieprawdę zaświadczenia o zatrudnieniu i zarobkach w Zespole Szkół im. (...) w G., które to zaświadczenie potwierdzało okoliczność o istotnym znaczeniu dla uzyskania w/w pożyczki

tj. o czyn z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Wyrokiem z dnia 30 września 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie:

1. oskarżoną A. S. uznał za winną popełnienia czynu zarzucanego jej w pkt I z tym, że przyjmuje, iż czyn oskarżonej, polegający na podrobieniu dokumentu wekslowego poprzez złożenie jako wystawca na dokumencie weksla podrobionego podpisu E. P., czym doprowadziła do niekorzystnego rozporządzenia mieniem (...) Sp. z o.o. stanowił wypadek mniejszej wagi w rozumieniu art. 310 § 3 k.k. w zb. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za to na podstawie art. 310 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. oraz przy zastosowaniu art. 60 § 3 k.k. wymierzył jej karę 2 (dwóch) lat pozbawienia wolności;

II. oskarżoną A. S. uznał za winną popełnienia czynu zarzucanego jej w pkt. II, a stanowiącego przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za to na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. skazał ją na karę 1 (jednego) roku pozbawienia wolności;

III. na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonej A. S. karą łączną pozbawienia wolności w wymiarze 2 (dwóch) lat;

IV. na podstawie art. 46 § 1 k.k. zobowiązał oskarżoną A. S. do naprawienia wyrządzonej szkody poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonej E. P. kwoty 5371,97 (pięć tysięcy trzysta siedemdziesiąt jeden złotych i dziewięćdziesiąt siedem groszy);

V. na podstawie art. 316 § 1 k.k. orzekł przepadek na rzecz Skarbu Państwa dowodu rzeczowego opisanego w wykazie dowodów rzeczowych nr (...) na karcie 81 pod pozycją 1;

VI. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adw. K. P., KA w W. ul. (...) lok. 48 kwotę 900,00 (dziewięćset) złotych + VAT tytułem kosztów obrony z urzędu;

VII. zwolnił oskarżoną A. S. od ponoszenia kosztów sądowych, w tym od opłaty obciążając nimi Skarb Państwa.

Od powyższego wyroku apelację wniósł **obrońca** oskarżonej zarzucając mu:

1. na podstawie art. 438 pkt 1 k.p.k. obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 310 § 3 k.k. przez jego błędne zastosowanie i zakwalifikowanie czynności złożenia jako wystawca weksla podpisu E. P. jako przestępstwo z art. 310 § 3 k.k.w. przypadku, gdy oskarżona nie miała świadomości, że podpisany przez nią dokument jest wekslem, a zatem nie wypełniła znamion stypizowanego w tym przepisie przestępstwa, gdyż nie działała z zamiarem bezpośrednim;

2. na podstawie art. 438 pkt 4 k.p.k. rażąco niewspółmierność kary poprzez skazanie oskarżonej na kary jednostkowe 2 lat i 1 roku pozbawienia wolności i na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 k.k. orzeczenie kary łącznej pozbawienia wolności w wymiarze 2 lat pozbawienia wolności pomimo, że okoliczności sprawy uzasadniały orzeczenie kary z warunkowym zawieszeniem jej wykonania.

W konkluzji skarżący wniósł o:

1. zmianę wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonej od zarzucanego jej czynu z art. 310 § 3 k.k.;
2. wymierzenie oskarżonej kary łagodniejszej w postaci kary łącznej w wymiarze 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania

ewentualnie o:

3. uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja obrońcy jest tylko częściowo zasadna, w zakresie w którym doprowadziła do zmiany zaskarżonego wyroku poprzez obniżenie wymierzonej oskarżonej kary i do korekty podstawy prawnej wymiaru tejże kary.

Za bezzasadne uznać natomiast należy zarzuty z pkt I i II petitum apelacji oraz wnioski apelacyjne wskazujące na konieczność uniewinnienia oskarżonej od czynu zarzucanego jej w pkt I aktu oskarżenia i na wymierzenie jej kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania.

Zaznaczyć przy tym należy, że nawet przy zaakceptowaniu koncepcji skarżącego, że oskarżona nie wyczerpała znamion czynu z art. 310 § 3 k.k. nie istnieją podstawy do wydania w zakresie tegoż czynu rozstrzygnięcia uniewinniającego, skoro ze wszystkich ujawnionych w tej mierze dowodów (również z wyjaśnień oskarżonej) wynika jednoznacznie, że jej działanie wyczerpało znamiona oszustwa określonego w art. 286 § 1 k.k. Natomiast sam fakt ewentualnej eliminacji art. 310 § 3 k.k. z podstawy skazania za czyn z pkt I wyroku, nie miałby żadnego wpływu na ocenę okoliczności decydujących o rozstrzygnięciu w zakresie warunkowego zawieszenia kary łącznej pozbawienia wolności.

Niezależnie od tego wypada zauważyć, że skarżący konstruując zarzut z pkt I apelacji popadł w sprzeczność, ponieważ zarzucając wyrokowi obrazę przepisów prawa materialnego, w rzeczywistości podważył ustalenie faktyczne tegoż wyroku dotyczące świadomości oskarżonej, iż podpisany przez nią dokument jest wekslem.

Zgodnie z ugruntowanym w orzecznictwie poglądem, o obrazie prawa materialnego można mówić tylko wtedy, gdy do prawidłowo ustalonego stanu faktycznego Sąd wadliwie zastosował normę prawną lub bezzasadnie nie zastosował przepisu, który winien był zastosować (np. wyrok Sądu Najwyższego z 19 października 2004 r. II KK 355/04 niepubl. wraz z przytoczonym orzecznictwem). Zatem zarzut obrazu prawa materialnego jest uprawniony tylko wówczas, gdy odwołujący nie kwestionuje treści poczynionych przez Sąd ustaleń faktycznych.

Przechodząc na grunt przedmiotowej sprawy należy stwierdzić, że skarżący wiąże obrazę art. 310 § 3 k.k. z wadliwymi ustaleniami faktycznymi w zakresie strony podmiotowej przypisanego oskarżonej czynu, wskazując, iż nie wiedziała ona czy dokument który podpisuje jest wekslem i tym samym nie działała z zamiarem bezpośrednim. Tego rodzaju

konstrukcja zarzutu z pkt I apelacji wskazuje, że winien być rozpoznawany na płaszczyźnie błędu w ustaleniach faktycznych a nie w kategoriach błędu w stosowaniu prawa materialnego.

Podkreślić zatem trzeba, że dokonane w wyroku ustalenia faktyczne są wolne od błędów i uwzględniają całokształt dowodów i okoliczności ujawnionych w toku rozprawy. Przeprowadzone postępowanie dowodowe wyjaśniło wszystkie istotne dla rozstrzygnięcia okoliczności. Sąd I instancji ocenił materiał dowodowy w sposób wszechstronny i obiektywny, stosując zasady o których mowa w art. 7 k.p.k., a w oparciu o tak dokonaną ocenę bezbłędnie ustalił fakty. Należy więc zdecydowanie odrzucić zarzut skarżącego, wskazujący, że Sąd I instancji błędnie przypisał oskarżonej świadomość tego, iż podpisany przez nią dokument jest wekslem.

Powyższe, trafne, ustalenia Sądu I instancji znajduje bowiem jednoznaczne potwierdzenie w przeprowadzonych dowodach. Wystarczy przypomnieć, iż oskarżona konsekwentnie potwierdzała w swoich wyjaśnieniach, że podpisywała weksel (k. 91, 227). Z wyjaśnień tych wynika w sposób nie budzący wątpliwości, że oskarżona miała świadomość, iż podpisuje się imieniem i nazwiskiem swojej siostry pod dokumentem noszącym nazwę „weksel”, czyli innymi słowy, że (wbrew twierdzeniom skarżącego) obejmowała swoją świadomością i zamiarem bezpośrednim fakt podpisywania dokumentu będącego wekslem.

W tym zakresie zatem, ustalenia faktyczne zaskarżonego wyroku nie budzą jakichkolwiek zastrzeżeń.

Na pełną aprobatę zasługuje też ocena prawna powyższego zachowania oskarżonej jako czynu z art. 310 § 3 k.k. Bezzasadna jest tym samym argumentacja, w której skarżący (kwestionując przyjętą w wyroku kwalifikację czynu z pkt I aktu oskarżenia) wskazuje, że oskarżona nie miała wiedzy czym w ogóle jest weksel i jaką pełni on funkcję.

Należy w tym kontekście zauważyć, że zgodnie z bezbłędym ustaleniami zaskarżonego wyroku, oskarżona wprowadziła w błąd pracownika pokrzywdzonej spółki m. in. podrabiając dokument wekslowy, poprzez złożenie jako wystawca weksla podrobionego podpisu innej osoby, czym doprowadziła pokrzywdzoną do niekorzystnego rozporządzenia mieniem. Oskarżona przyznała się do przypisanych jej czynów, nie kwestionując tego, że podawała się za swoją siostrę i że m. in. poprzez podrobienie jej podpisu na dokumencie wekslowym, wzięła pożyczkę na jej nazwisko, przeznaczając pożyczone pieniądze na spłatę swoich długów (k. 227). Jest tym samym oczywistym, że oskarżona działając w powyższy sposób, zdawała sobie sprawę z tego, iż narusza przewidzianą prawem regułę postępowania.

Jak podkreśla się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, warunkiem przestępności czynu, zgodnie z zasadą zawinienia, jest jego obiektywna bezprawność i subiektywna jej znajomość albo przynajmniej możliwość świadomości tej bezprawności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 maja 2002 r. II KK 39/02, LEX 53316). Przedmiotem świadomości sprawcy nie musi być zatem konkretny przepis karny zapisany w ustawie. Dla przyjęcia bezprawności czynu nie jest konieczne ustalenie, że sprawca znał treść ustawowych znamion czynu zabronionego (w tym przypadku art. 310 § 1 k.k.), gdyż wystarczy ustalenie, iż uświadamiał on sobie, że czynem swym naruszył przewidzianą regułę postępowania do której był zobowiązany.

Nawet więc jeśli oskarżona w niniejszej sprawie nie posiadała szczegółowej wiedzy dotyczącej funkcjonowania weksla w obrocie gospodarczym, to nie ulega wątpliwości, że obejmowała ona swoją świadomością okoliczność, iż jej działanie polegające na podrobieniu weksla, jest działaniem bezprawnym tj. miała świadomość bezprawności swojego czynu. Nie ma zatem żadnych uzasadnionych podstaw do uznania, że (jak zdaje się sugerować skarżący w swojej apelacji), wina oskarżonej w zakresie czynu z art. 310 § 3 k.k. jest wyłączona, z uwagi na działanie w błędzie polegającym na nieświadomości tego, iż jej czyn jest sprzeczny z prawem, tj. z jakąkolwiek normą prawną. Przy tym zastrzec należy, że, na gruncie kontratypu o jakim mowa w art. 30 k.k., błąd wyłącza winę i odpowiedzialność karną tylko wówczas, gdy jest on usprawiedliwiony. Za usprawiedliwiony może być natomiast uznany tylko taki błąd, co do którego nie można sprawcy postawić zarzutu, że przy zachowaniu przeciętnej przezorności mógł tego błędu uniknąć.

W tym kontekście stwierdzić należy, że w realiach przedmiotowej sprawy nie można skutecznie powoływać się na niezawinioną niezajomość prawa, polegającą na braku wiedzy oskarżonej „czym jest weksel i jaką funkcję pełni”

(str. 3 apelacji). Oskarżona co prawda stwierdziła na rozprawie głównej, że nie wie co to jest weksel, i że nikt jej nie wytłumaczył jakie dokumenty podpisuje i po co, wszelako również taka sytuacja nie może być utożsamiana ze stanem usprawiedliwionej nieświadomości bezprawności czynu o jakim mowa w art. 30 k.k. Wskazuje ona natomiast wyraźnie na to, że ewentualna niewiedza oskarżonej w tym zakresie nie miała niezawinionego charakteru, skoro zarówno z podpisywanej przez nią deklaracji wekslowej, jak i z treści samej umowy pożyczki, wynikało jednoznacznie, iż przedmiotem jej działania miało być w tym przypadku wystawienie poszkodowanej firmie weksła własnego in blanco dla zabezpieczenia roszczenia wynikającego z udzielonej pożyczki (§ 4 pkt 1 umowy k. 51 koszulka).

Podnieść w tym miejscu należy, że skarżący nie kwestionuje w apelacji, iż weksel in blanco stanowi papier wartościowy i jest przedmiotem ochrony z art. 310 k.k.

Wypada więc jedynie nadmienić, że weksel in blanco (niezpełny), jako dokument potwierdzający istnienie prawa majątkowego, jest papierem wartościowym dającym podstawę do otrzymania pieniędzy, a zatem jest dokumentem uprawniającym do otrzymania sumy pieniężnej o którym mowa w art. 310 § 1 k.k. Gwarancyjny w założeniu charakter weksła

in blanco nie pozbawia go charakteru papieru wartościowego tym bardziej, że po prawidłowym jego wypełnieniu stanowi on samoistne źródło zobowiązania.

W kontekście powyższych rozważań uznać należy, że podrobienie podpisu wystawcy weksła in blanco przez oskarżoną (będące w istocie działaniem tożsamym z podrobieniem weksła), wyczerpało znamiona czynu z art. 310 § 1 i 3 k.k. polegającego na podrobieniu dokumentu uprawniającego do otrzymania sumy pieniężnej i, że tym samym, postawiony w pkt 1 apelacji zarzut, obrazy przepisów prawa materialnego (art. 310 § 3 k.k.) jest w całej rozciągłości bezzasadny.

Za bezpodstawny uznać też należy, w zasadniczej części, zarzut z pkt 2 petitum apelacji sprowadzający się w rzeczywistości do konkluzji, iż rażąca niewspółmierność kary pozbawienia wolności polega na wymierzeniu oskarżonej tejże kary bez warunkowego zawieszenia jej wykonania.

Jedynym argumentem mającym, według skarżącego, przemawiać za potrzebą zastosowania wobec oskarżonej instytucji warunkowego zawieszenia kary określonej w art. 69 i nast. k.k. jest fakt wychowywania przez nią czwórki małoletnich dzieci. W związku z tym należy podkreślić, że sam fakt wychowywania dzieci, ma jedynie uboczne znaczenie w zakresie dyrektyw wymiaru kary i że w żadnym wypadku nie może wpływać na ocenę konieczności stosowania kary o charakterze izolacyjnym. Przepis art. 69 § 1 k.k. umożliwiający warunkowe zawieszenie kary pozbawienia wolności, odwołuje się bowiem wyłącznie do elementów o charakterze prognostycznym. Instytucja określona w art. 69 i nast. k.k. jest środkiem stosowania polityki karnej wobec sprawców nadających się do oddziaływań resocjalizacyjnych w warunkach wolnościowych, czyli takich wobec których istnieje uzasadnione przekonanie, że nie powrócą do przestępstwa.

Wszelako, w świetle okoliczności przytoczonych w tej mierze w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, w stosunku do oskarżonej A. S. takiego przekonania wysnuć nie można.

Jak trafnie zauważył Sąd I instancji, oskarżona swoim zachowaniem okazuje rażąco lekceważący stosunek do obowiązującego porządku prawnego a z popełnionych dotychczas, wielokrotnie, przestępstw uczyniła sobie regularne źródło dochodu. Do kolejnych tego typu działań podchodzi bezkrytycznie, zaś poprzednio orzekane wobec niej kary z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, nie przyniosły żadnych pozytywnych efektów.

W tej sytuacji, nie ulega wątpliwości, że wymierzenie oskarżonej po raz kolejny, kary pozbawienia warunkowo zwieszanej, nie spełni zapobiegawczych i wychowawczych celów kary. Nie powstrzyma oskarżonej od dalszych działań niezgodnych z prawem, a w odczuciu społecznym może doprowadzić do przekonania o pobłażliwości sądów i wręcz o opłacalności tego typu zachowań.

Uwzględniając wszystkie okoliczności określone w art. 53 § 2 k.k. w tym warunki osobiste oskarżonej (a więc i jej sytuację rodzinną) Sąd Apelacyjny uznał za stosowne wymierzenie oskarżonej kary pozbawienia wolności za czyn z pkt 1 wyroku w najniższym wymiarze wynikającym z zasad określonych w art. 60 § 6 pkt 2 k.k. – tj. w wysokości 1 roku i 8 miesięcy pozbawienia wolności

Orzekając karę łączną pozbawienia wolności za czyny z pkt 1 i 2 wyroku, Sąd Apelacyjny zastosował zasadę absorpcji kar, mając na uwadze ścisły związek czasowy, przedmiotowy i podmiotowy przypisanych oskarżonej czynów. Sąd Apelacyjny uwzględnił w maksymalnym zakresie wszystkie okoliczności korzystne dla oskarżonej, co znalazło swój wyraz zarówno w wysokości kar jednostkowych jak i w karze łącznej pozbawienia wolności, orzeczonych w najniższym ustawowo dopuszczalnym rozmiarze. Wszelako dodatkowe łagodzenie wymierzonej kary, poprzez warunkowe zawieszenie jej wykonania, byłoby już jej niewspółmiernym złagodzeniem, nie znajdującym żadnego uzasadnienia w okolicznościach sprawy, analizowanych przez pryzmat przesłanek określonych w art. 69 § 1 i 2 k.k.

Z tych względów Sąd Apelacyjny orzekł jak na wstępie, obniżając oskarżonej karę pozbawienia wolności za czyn z pkt 1 wyroku do 1 roku i 8 miesięcy oraz orzekając karę łączną bezwzględnego pozbawienia wolności w tym samym rozmiarze 1 roku i 8 miesięcy, a także korygując błędną podstawę wymiaru kary za ww. czyn z art. 60 § 3 k.k. na art. 60 § 1 § 6 pkt 2 k.k.